

Conferentie van Sabeel: Palestijnse bevrijdingstheologie **God, geloofsvertrouwen en verzet**

Willemien Keuning

Het imperium uitdagen: God, geloofsvertrouwen en verzet. Onder deze titel dachten deelnemers van de achtste internationale conferentie van Sabeel dit voorjaar in Jeruzalem na over de grootmachten en het conflict in Israël en de Palestijnse gebieden. De conferentiegangers probeerden samen te leren van de manier waarop Jezus zich verhiel tot de grootmachten van zijn tijd. Willemien Keuning was erbij en dacht na over hoe wij in Nederland 'het imperium' kunnen uitdagen. En op de West Bank werd ze geconfronteerd met de gevolgen van onrecht en machtsmisbruik.

Met het woord 'imperium' duiden de conferentiegangers bijna uitsluitend de Verenigde Staten en Israël aan. In Bijbelstudies trokken ze lering uit de opstelling van Jezus ten aanzien van het Romeinse imperium. De consequent geweldloze houding van Sabeel vindt hier z'n bron en inspiratie. Tijdens de conferentie werd aangedrongen op toepassing van het geleerde op de eigen situatie, in ons geval op die in Nederland.

Etnische zuivering

Wij leven in een westerse democratie. Palestijnen zijn burgers van een staat die zich ook democratisch noemt. Inderdaad zijn daar vrije verkiezingen, maar het resultaat is niet in overeenkomst met de demografische werkelijkheid. Twintig procent van de Israëlische bevolking is Palestijn. Dit percentage was hoger geweest als Palestijnen niet werden 'weg gediscrimineerd' omdat de staat Israël streeft naar etnische zuivering. Het officiële standpunt van de Israëlische regering is dat deze Palestijnen vrijwillig zijn vertrokken. In het parlement dat 120 zetels telt, hebben de Palestijnen zeven zetels: zes procent. De gemengd Joods-Arabische lijst met drie zetels verandert daar weinig aan. De staat Israël kent geen grondwet en kan daarop niet worden aangesproken

Voor ons is de verleiding groot om vanuit een veilige leunstoel te oordelen: Israël is uitsluitend onderdrukker en de Palestijnen zijn uitsluitend slachtoffers. Maar de slachtoffers van vandaag kunnen morgen onderdrukker zijn. Een analyse van de machtsverhoudingen maakt evenwel duidelijk dat de Palestijnen sinds de oprichting van de staat Israël het onderspit delven. Wie dat beseft schiet snel in de rol van aanklager of redder. Maar laten we eerst de hand in eigen boezem steken.

Ook Nederland heeft een koloniaal verleden. Denk aan de politionele acties in Nederlands Indië. Ook centralisatie - als imperialistisch moment - is zo'n kenmerk. In het noorden van Nederland gaan stemmen op om aardgasbaten te besteden aan de achterblijvende infrastructuur in het noorden. Zanger Daniël Lohues nodigt westerlingen uit om Nederland te bekijken vanuit het perspectief van de Achterhoek. Friezen, Groningers en Limburgers zingen vergelijkbare liedjes.

Ook nu heeft Nederland imperialistische trekken zoals het niet nakomen van internationale afspraken. De politiek in Nederland ten aanzien van vluchtelingen wringt met het internationale recht. Nederland tooit zich als 'kenniseconomie'. Mensen die goed met hun handen kunnen werken kunnen moeilijk of niet toetreden tot de arbeidsmarkt. Slagen zij niet voor hun examen, dan vinden ze moeilijk een baan. Of ze worden slecht betaald.

Kairos Document

Een andere eigenschap is de weigering tot solidariteit met mensen die tussen de wielen van de imperialistische trein terecht komen. De Nederlandse regering weigert tot nu toe solidariteit met het Palestijnse volk. Zij verheft haar stem niet tegen de schending van het internationale recht door de staat Israël. Zij weigert geweldloze drukmiddelen zoals een economische boycot.

In de Nederlandse kerken is het niet anders. Die legitimeren deze houding bovendien religieus: de joden zijn het uitverkoren volk van God en daarom staan zij boven de wet. Het collectieve schuldgevoel over de moord op zes miljoen joden in West Europa

verhindert ons tot een nuchtere en heldere kijk op de ten hemel schreiende behandeling die de Palestijnen al ruim zestig jaar in Israël krijgen. Moedige consequenties blijven uit. Het ontbreken van een heldere Israël-theologie drijft de kerken in Nederland in de armen van de beweging van christelijke zionisten.

In december 2009 werd in de Domkerk in Utrecht vanuit de Palestijnse kerken door dr. Jamal Khader het *Kairos Document* aangeboden aan de Nederlandse kerken (waaronder de Protestantse Kerk in Nederland). Dat document vraagt om een antwoord, met name als het gaat om de vraag naar bereidheid van de kerken in Nederland om praktisch stelling te nemen tegen de apartheid in Israël door op te roepen tot één of andere vorm van boycot. Dat antwoord is uitgebleven. Als predikant in de Protestantse kerk van Nederland schaam ik mij voor de weigering van 'mijn kerk' om deze vraag van onze broeders en zusters in Palestina te beantwoorden.

Engelse studente

Bij de bezoeken aan (bedoeïen)dorpen op de West Bank ontmoette ik een jonge Engelse studente die daar vrijwillig een half jaar werkt. Ze draait mee in een team van vrouwelijke vrijwilligers die zich bekommeren om kleine kinderen. Zij spelen met hen en maken zo contact met hun moeders. Ze proberen in te schatten hoe die kleine kinderen er aan toe zijn. Zijn zij gezond? Hebben zij een dokter nodig? Kunnen zij naar school? Kunnen hun overbelaste moeders wel voor hun kinderen zorgen? Vervolgens geven zij adviezen en nemen maatregelen.

Aan haar vroeg ik: 'Waarom doe je dit werk? Waarom maak jij je studie niet af? En waarom ga je niet gezellig uit met je vriendinnen in Engeland?' Haar antwoord was: 'Ik ben van de kerk. Daar wordt veel gepreikt en mooi gezongen, maar ik wil iets doen. Ik besloot hier te werken nadat ik met Palestijnse vrouwen terecht kwam in een *terminal* bij een *checkpoint*. We moesten lang wachten. Ik viel niet op als buitenlandse. Anders was het volgende niet gebeurd: een jonge Palestijnse vrouw werd om 'veiligheidsredenen' 'uitgeselecteerd' voor nadere controle. Later kwam ze terug en vertelde dat zij zich helemaal moest uitkleden voor het oog van vrouwelijke militairen. Zij werd 'gevisiteerd'. Dat betekent een anaal toucher. Je weet maar nooit. Naakt moest zij op een stoel gaan zitten. Zij menstrueerde. Haar bloed vloeide tot op de grond. De vrouwelijke militairen lachten haar uit. Zij haalde hun mannelijke collega's erbij. Ook zij deden hun duit in het zakje. Toen heb ik besloten dat woorden alleen niet genoeg zijn. Daar horen daden bij. Daarom ben ik hier'. De engelse studente hilde toen zij mij dat vertelde.

Schaapherder

Er zijn ook andere verhalen. In datzelfde bedoeïendorp ontmoetten wij Israëlische vrijwilligers die samenwerken met de inwoners en hen beschermen tegen de naburige (Israëlische) *settlers* die worden beschermd door het Israëlische leger. De ongeveer tachtig bedoeïenen in dit dorp hebben een kleine kudde schapen: hun enige bron van inkomsten. Zo'n kudde heeft een herder nodig. En een hond die hem assisteert. Deze hond wordt in het dorp vertroeteld.

De *settlers* namen de hond gevangen en zetten hem in een kooi op gehooraafstand van de bedoeïenen. Die hoorden de hond dag en nacht janken zonder hem te kunnen verlossen. De herder werd bedreigd en een schaap gedood. Moeders durven zich niet verder dan ongeveer tien meter van hun kroost te verwijderen uit angst dat de kleine kinderen worden gepest of aangevallen.

De Israëlische vrijwilligers komen geregeld naar dit dorp om op de kinderen te passen zodat moeder even op bezoek kan bij de buurvrouw. Ze gaan mee met de schaapherder om hem te beschermen en zij proberen te onderhandelen over teruggave van de hond, wat niet meevalt. Want voor veel *settlers* geldt: de vriend van mijn vijand is ook mijn vijand.

Weiger vijand te zijn

Daoud Nasser woont verderop en heeft een boerderij. De staat heeft die boerderij (op de West Bank, Palestijns gebied) het etiket 'illegaal' meegegeven. Steeds opnieuw krijgt Daoud de aankondiging dat zijn boerderij 'gebulldozerd' zal worden. Hij wil blijven

geloven dat de staat Israël ondanks alles een rechtsstaat is. Al zijn tijd en zijn laatste shekels besteedt hij aan juridische procedures tot op het hoogste niveau. Van zijn boerderij heeft hij een internationaal *guesthouse* gemaakt en die tot *Tent of Nations* gedoopt. Mensen die willen studeren of uitrusten mogen het goed onderhouden tuinhuisje tijdelijk bewonen. Bij de ingang van zijn boerderij staat een steen. Daarop heeft hij geschreven: *We refuse to be enemies*. Ik begrijp maar niet waar die man zijn stralende lach vandaan haalt.

Wat is Sabeel?

Sabeel is een christelijke oecumenisch centrum voor Palestijnse bevrijdingstheologie in Jeruzalem. De staat Israël wil nadrukkelijk een *Joodse* staat zijn en discrimineert daarom op etnische gronden haar Palestijnse burgers. Door religieuze joden (en de christenen uit het westen die hen steunen) wordt deze keuze niet zelden theologisch gefundeerd. Dat stelt de Palestijnse kerk voor theologische vragen: als de God van Israël mensen de opdracht geeft ons land te ontnemen, hoe verhouden wij ons dan tot deze God?

Dit was de vraag van Dr. Naïm Ateek, toen hij Sabeel in de jaren negentig van de vorige eeuw oprichtte. In meerdere landen vormden zich later groepen die zich 'Vrienden van Sabeel' noemden. Na de zesde internationale conferentie in 2006 werd in 2007 de stichting 'Vrienden van Sabeel Nederland' opgericht. Zie:

www.vriendenvansabeelnederland.nl.

De auteur is secretaris van de Vrienden van Sabeel Nederland. Ze schrijft dit artikel op persoonlijke titel.